

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

52-2

Brno 2011

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 52

Volume 52

Číslo 2

Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Rutt kay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Olga Lečbychová, Marián Mazuch,
Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce

Adresa redakce

Adress

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@iabrno.cz
Internet: <http://www.iabrno.cz>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 806/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2011

Náklad 450 kusů

Časopis je na seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2011 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

byly 2 z nich zřejmě spojeny do jedné zdi. Na téže straně byla stavba pravděpodobně uzavřena zdí předchozího domu. Na S ani na J straně se hranice stavby nepodařilo zachytit. Na Z pak stavba porušuje skřípek středo-věkého stáří. Její interiér byl navíc v mladší fázi přepa-žen příčkou. Ještě dále na Z se pak nacházela další konstrukce, náležející blíže neznámé stavbě, na kterou navazovala novověká jámka zaniklá na počátku 20. století (Dejmal, Hoch 2010).

Stejně jako v roce 2009 i výzkum z roku 2010 doložil kontinuální osídlení již od 2. poloviny 13. století. Existence komunikace spojující levý a pravý břeh řeky Moravy, spolu se sídlištními nálezy ukazuje, že zdejší osada byla již tehdy plně zformovaná. Pozdější středověké městečko na ni již plně navazuje.

Miroslav Dejmal, Aleš Hoch

Literatura

Eschenloer, P. 1827: *Peter Eschenloer's Geschichten der Stadt Breslau: Oder, Denkwürdigkeiten seiner Zeit: vom Jahre 1440 bis 1479 I* (Kunisch, G. J., ed.). Breslau.

Dejmal, M., Hoch, A., 2009: *Veselí nad Moravou, Bartolomějské náměstí, rekonstrukce náměstí. Terénní dokumentace z akce A035/09*. Uloženo: Archív terénní dokumentace, Archaia Brno o.p.s.

Dejmal, M., Hoch, A., 2010: *Veselí nad Moravou, Zámecká ulice, rekonstrukce silnice I/54. Terénní dokumentace z akce A024/10*. Uloženo: Archív terénní dokumentace, Archaia Brno o.p.s.

Slavíková, A., 2010: *Antropologický rozbor kosterních zbytků z Veselí nad Moravou*. Uloženo: Archív odborných posudků, Archaia Brno o. p. s.

Resumé

Veselí nad Moravou (Bez. Hodonín), Bartolomějské Platz. Mittelburgwallzeit, Mittelalter, Neuzeit. Siedlung, Siedlung – Markt. Rettungsgrabung.

Veselí nad Moravou (Bez. Hodonín), Zámecká Str, Parz. Nr. 1010/29-37. Hochmittelalter, Neuzeit. Siedlung, Siedlung – Markt. Rettungsgrabung.

VESELÍ NAD MORAVOU (OKR. HODONÍN)

Zámecká ulice, č. p. 14. Vrcholný středověk, novověk. Hrad, zámek. Záchranný výzkum.

V roce 2009 a částečně v roce 2010 proběhla na zámku ve Veselí nad Moravou druhá etapa záchranného archeologického výzkumu. Výzkum se soustředil na dozkoumání plochy nádvoří zámku, dokumentaci odhalených situací při vybírání recentních zásypů v jednotlivých křídlech zámku a provedení sondáže na předním nádvoří a před S křídlem (obr. 125).

Původní hrad (prvá zmínka 1256), postavený k ochraně zdejšího brodu, se nejspíše nacházel na ostrově v řece Moravě (Plaček 2001, 680–682). Dnes tento prostor zaujímá čtyřkřídlý barokní zámek. Plocha nádvoří má rozměry 37×31 m. V průběhu dvou sezón výzkumu se jí podařilo téměř celou prozkoumat. Sonda před S křídlem pro-

bíhala rovnoběžně s jeho S stěnou po celé délce. Jednalo se v podstatě o vybrání výkopu pro betonáž z roku 1997. Na dně tohoto výkopu a v jeho S stěně byly zachyceny části zděných konstrukcí, které byly porušeny starším výkopem a musely být tedy patrné už v roce 1997. Sondáž na předním nádvoří spočívala ve vyhloubení 3 sond za pomoci mechanizace.

Již v roce 2008 se po snížení terénu na nádvoří zámku projeví dvě na první pohled zcela odlišné situace. Zatímco po odtěžení recentních navážek v S části nádvoří vystoupily pozůstatky do té doby neznámého zdiva, v části J to byly úrovně, v nichž se objevilo větší množství dřevěných stavebních prvků v primární i sekundární poloze. V průběhu výzkumu pak bylo vymezeno vlastní šlechtické sídlo a dřevěné předhradí (dřevěná zástavba, mocné organogenní souvrství) oddělené od předpokládaného sídla příkopem. Výzkum zachytil výjimečně dochovanou sídelní situaci tvořenou mocným souvrstvím sídlištních vrstev na ploše přibližně 500 m². Souvrství tvořené převážně organogenními „hnojnými vrstvami“, tedy uloženinami s převahou dřevěných odštěpků a směsným organominerálním materiálem dosahuje maximální mocnosti v J části (1,6 m). Podle terénních pozorování byla pouze svrchní partie souvrství (do hloubky kolem 0,1 m) zasažena dekompozicí, tedy rozkladnými procesy, běžnými na „suchých“ typech archeologických lokalit. Zbývající část souvrství uchovává v trvale vlhkém anaerobním prostředí dokonale dochované soubory artefaktů (včetně relikvů dřevěné zástavby) a ekofaktů z organických materiálů.

Shrnutím informací z obou sezón můžeme částečně rekonstruovat vzhled hradního jádra. To bylo vymezeno hlavní hradbou o šířce 1,9 m, která se zalamovala. V ose V–Z dosahovala délka uzavřeného prostoru asi 40 m, v ose S–J jádro pokračovalo dále na S mimo obrys zámku. Hradbu se podařilo zachytit na nádvoří, na dvou místech uvnitř S křídla a v sondě před S křídlem. Hlavní hradbu nejspíše v první polovině 14. století doplnila parkánová zeď. Ta byla zachycena na nádvoří a na V straně sondy před S křídlem. Parkánová zeď byla dodatečně opatřena opěráky. Uvnitř S křídla se podařilo odkrýt základové zdivo křídla, jež je patrné na plánu z roku 1748 (Sedlář 1999, příloha 1.), které bylo zbořeno při druhé barokní přestavbě zámku. Toto křídlo částečně využívající hlavní hradbu má svůj původ snad již v renesanci. Na destrukci parkánu, který se sesul do příkopu, byla k hlavní hradbě přizděna nejspíše renesanční schodišťová věž. V sondě před S křídlem se podařilo zachytit část cihelnokamené zdi, která představuje pozůstatek vnitřní zástavby z období pozdní gotiky či počátku renesance.

Střední část nádvoří zaujímá příkop s vyzděnou kontreskarpou (eskarpu tvoří parkánová zeď) oddělující hradní jádro od předhradí. Vyzdění kontreskarpy představuje druhou stavební fázi. Zасыпání příkopu je předběžně datováno do 2. poloviny 16. století. V 17. století byla do jeho zásypu zapuštěná vápenná jáma, která asi souvisí s některou z přestaveb zámku.

Jižní prostor nádvoří zaujímá pozůstatek předhradí. To je v S části porušeno příkopem, na jihu, západě a východě stavbou zámeckých křídel. Středověké souvrství zde mělo mocnost 1,6 m; nasedaly na něj asi metr mocné novo-

Obr. 124. Veselí nad Moravou, Zámecká ulice. Nádvoří, pohled od východu.

Abb. 124. Veselí nad Moravou, Zámecká Str. Das Schloss. Der Burghof, Blick von Osten.

Obr. 125. Veselí nad Moravou, Zámecká ulice. Srubová stavba, pohled od jihu.

Abb. 125. Veselí nad Moravou, Zámecká Str. Das Schloss. Ein Blockhaus, Blick von Süden.

věké navážky. Podloží tvoří jíl (starý nivní sediment), ve kterém směrem k J přibývá písčité složky. Ve zkoumané části předhradí se podařilo zachytit pozůstatky 16 dřevěných staveb (obr. 125), které doprovázelo množství reliktních košatinových plotů, kůlů a systémů kůlových řad. Podařilo se odkryt i jedno volně stojící pyrotechnologické zařízení. V první fázi byl prostor předhradí rozdělen řadou kůlů/pilotů dendrochronologicky datovaných do poloviny 13. století (obr. 126). Vnitřní prostor se zástavbou se nacházel na S straně, na J to jsou jen komunikační úrovně, prokládané písčivými (povodňovými?) vrstvami. Nad jednou z uvedených komunikačních úrovní, vně ohrazení, se nacházela další dřevěná stavba. Ohrazení mělo snad částečně protipovodňový charakter, neboť prostor na S byl uměle zvýšen. Byly rozpoznány jeho dvě stavební fáze. Ještě v průběhu 13. století došlo k rozšíření J směrem. Charakter zástavby předhradí je značně chaotický. Stavby nevykazují ustálenou orientaci a jsou mnohdy v superpozici. Podobu předhradí ovlivňoval značný nárůst terénu, ke kterému došlo během jeho fungování. Bližší rozdě-

Obr. 126. Veselí nad Moravou, Zámecká ulice. Ohrazení Kůly/piloty, pohled od západu.

Abb. 126. Veselí nad Moravou, Zámecká Str. Das Schloss. Der Pfahlzaun, Blick von Westen.

lení staveb a jiných objektů do jednotlivých fází bude možné až po náležitém zpracování výzkumu. Účel, ke kterému byly stavby určeny, můžeme odhadovat zatím jen u 2 objektů. V jednom případě to je srub s potravinářskou pecí uvnitř, který můžeme interpretovat jako pekárnu. Ve druhém případě se jedná o minimálně dvouprostorovou stavbu sloupové konstrukce s košatinovými stěnami. Na základě charakteru zásypů (hnůj se zbytky koňských žíní) a nálezů (podkovy, hřebelá, ostruhy) považujeme tento objekt za stáje. Zkoumaný úsek předhradí časově spadá do 2. poloviny 13. století až 1. čtvrtiny 14. století. Můžeme tedy konstatovat, že během poměrně krátkého období docházelo ve sledovaném prostoru ke značným změnám. O podobě předhradí v mladších obdobích nic nevíme, výzkumem se až na několik ojedinělých objektů mladší osídlení nepodařilo zachytit.

V souvislosti s vybíráním podlah a recentních zásypů uvnitř jednotlivých křídel zámku se podařilo identifikovat zděné konstrukce mladší, pozdně gotické nebo raně renesanční fáze předhradí. Kamenné ohrazení z tohoto ob-

dobí je zachováno v dnešní východní zdi Z křídla, bylo odkryto i ve dvou místnostech jižního křídla. S touto zdí se setkáváme i v severní části východního křídla, kde se zřejmě napojuje na ohrazení jádra. Vztah této zdi a branské věže ve V křídle (pravděpodobně ze 14. století?) se zatím nepodařilo ověřit (snad se tak stane při dalších stavebních pracích). Ke zděné fázi předhradí náleží zřejmě i relikt zdi, které lze interpretovat jako jednu dvoudílnou nebo dvě jednodílné stavby situované v rohu J a S křídla, a to v rozsahu dnešních sklepů.

Sondáž na předním nádvoří doložila, že svrchních 1,6 m představuje recentní navážku z období poslední přestavby zámku. Pod touto navážkou jsme zachytili novověké vrstvy o mocnosti minimálně 1 m. Ty patrně představují zásyp příkopu, který do těchto míst pokračuje z vnitřního nádvoří. Vlastní příkop však nebyl sondáží zjištěn (Dejmal 2010).

Výzkum byl doprovázen celou škálou přírodovědných metod realizovaných za spolupráce s environmentální laboratoří KAR ZČU a dendrochronologickou laboratoří MZLU.

Miroslav Dejmal, David Merta

Literatura

Dejmal, M., 2010: *Veselí nad Moravou – zámek. Terénní dokumentace z akce A054/08.* Uloženo: Archiv terénní dokumentace, Archaia Brno o. p. s.

Plaček, M., 2001: *Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí.* Praha.

Sedlář, J., 1999: Umělecké památky. In: V. Nekuda (ed.): *Veselsko.* Vlastivěda Moravská. Brno, Veselí nad Moravou, 395–483.

Resumé

Veselí nad Moravou (Bez. Hodonín), Zámecká Str., Konstr. Nr. 14. Spätmittelalter, Neuzeit. Burg, Schloss. Rettungsgrabung.

VIDNAVA (OKR. JESENÍK)

Radniční, Klášterní, Pivovarská ulice. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

V roce 2010 byla ve Vidnavě realizována stavba „Technická vybavenost“, spočívající v rekonstrukci a výstavbě kanalizačního řádu. V návaznosti na stavbu zde byl v červnu 2010 proveden záchranný archeologický výzkum, spočívající v dohledu nad výkopovými pracemi a následné exkavaci a dokumentaci odkrytých archeologických situací. Výkopy se soustředily v Z části středověkého jádra města, konkrétně na území městského bloku sevřeného ulicemi Radniční, která vychází z JZ strany Mírového náměstí a již ve středověku tvořila hlavní komunikaci (Pospíšil a kol. 1993, 6), na ní kolmou ulicí Klášterní, vycházející ze Z rohu náměstí, a ulicí Pivovarskou, která obloukovitě ohraničuje městské jádro na JZ a spojuje vyústění obou výše zmíněných ulic. Během realizace liniových výkopů stavby byly dokumentovány pozitivní situace ve 4 sondách S1–S4. Ve všech se podařilo zachytit vrstvy středověkého nebo novověkého stáří, obsahující takto datovatelné keramické fragmenty. Nej-

starší z nich náleží do období vrcholného středověku. Nejzajímavější situace byla v sondě S2, kde se podařilo odkrýt pozůstatky nároží zaniklého novověkého kamenného domu, původně přiléhajícího ze Z strany k Radniční ulici v místě jejího vyústění mimo městské jádro. Stavbu doprovázela subtilní kamenná zeď, snad relikv někdejší parcelní zdi nebo menší hospodářské přístavby. Výsledky záchranného archeologického výzkumu v katastru obce Vidnava bezesporu prokázaly přítomnost archeologických památek na území tohoto zajímavého historického města, bohužel z hlediska archeologické památkové péče donedávna nesledovaného.

Peter Kováčik

Literatura

Pospíšil, J. a kol. 1993: Vidnava 1268–1993. *Sborník k 725. výročí založení města.* Vidnava.

Resumé

Vidnava (Bez. Jeseník), Radniční, Klášterní, Pivovarská Str. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

VYŠKOV (OKR. VYŠKOV)

Komenského náměstí. Novověk. Město. Záchranný výzkum.

Během rekonstrukce nástupního prostoru podchodu u budovy vyškovského gymnázia (na ZM ČR 24-41-15 je místo nálezu vymezeno bodem 476 mm od Z s. č., 157 mm od J s. č.) byly v přeložce IS a optických ka-belů odkryty starší požárové vrstvy. Vrstvy se nacházely v hloubce 40 cm a tvořila je do červena propálená hlína a uhlíky. Ve zkoumaném profilu bylo možno nejlépe rozlišit požárové vrstvy patrně z roku 1753. V tom roce došlo ke zničujícímu požáru města, který postihl, mimo dvou domů, všechny obytné budovy ve městě. Na starých vyobrazeních požáru z roku 1753 je vidět i hořící kostel a okolní domy. Tento požár úmyslně založila sedmnáctiletá Viktorie Veselá, aby zajistila práci svému milému – tesařskému tovaryši. Za zhárství byla upálena. Další požárové vrstvy byly nalezeny i při opravě blízkého mostu. Město bylo zničeno požárem i v roce 1917, ale tento požár se šířil S–J směrem a nezasáhl kostel Nanebevzetí Panny Marie ani prostor západně od něho. V ostatních výkopech jsme narazili již jen na běžnou novodobou stavební suť.

Blanka Mikulková

Resumé

Vyškov (Bez. Vyškov), Comeniusplatz. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

ZÁBŘEH (OKR. ŠUMPERK)

Masarykovo náměstí. Středověk, novověk. Hrad, zámek, město. Záchranný výzkum.

V roce 2009 probíhal záchranný archeologický výzkum v souvislosti se stavební akcí „Rekonstrukce Masarykova náměstí v Zábřehu, I. a II. Etapa“. Jednalo se